

۱۳۹۳۹۵

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

عنوان :

« بررسی مسئولیت بین‌المللی شرکت‌های چندملیتی در

قبال نقض مقررات حقوق بشر »

استاد راهنما:

دکتر عباس کدخدایی

استاد مشاور:

دکتر سیدباقر میرعباسی

دانشجو:

فرزانه عزیزیان

شهریور ماه ۱۳۸۷

ادعایات حقوقی
تسلیت

۳۳۸۹/۵/ - ۵

۱۳۹۳۹۵

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه تهران

شماره _____
تاریخ _____
پرونده _____

اداره کل تحصیلات تکمیلی

باسمه تعالی

تعهد نامه اصالت اثر

اینجانب فرزانه غریزبان متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است ، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است . در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد .
کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد .

فرزانه غریزبان

نام و نام خانوادگی دانشجو

امضاء

آدرس : خیابان انقلاب اول خیابان فخر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰۴۵/۵۶۸

فاکس : ۶۴۹۷۳۱۴

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

گروه آموزشی حقوق عمومی

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: فرزانه عزیزیان

گرایش:

حقوق بین الملل

با عنوان: مسئولیت بین المللی شرکت های چند ملیتی در قبال نقض مقررات حقوق بشر

را در تاریخ: ۱۳۸۷/۶/۱۳

به عدد	به حروف
۱۶۵	هفتاد و شش

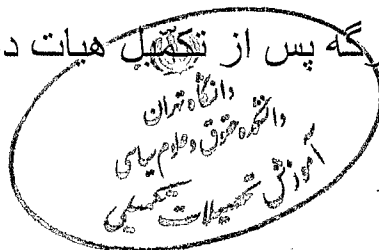
با نمره نهایی:

ارزیابی نمود.

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر عباسعلی کدخدایی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر سیدباقر میرعباسی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر حسن مرادی	استادیار	"	
۴	استاد داور (خارجی)				
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سیدباقر میرعباسی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکره: این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

تقدیر و تشکر

در این قسمت لازم می‌دانم از استاد محترم جناب آقای دکتر عباس کدخدایی که با رهنمودهای خویش مرا در تدوین پایان نامه یاری نموده‌اند و همچنین از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر سیدباقر میرعباسی که زحمت بررسی این پایان نامه را تقبل نموده‌اند، سپاسگذاری نمایم.

چکیده

شرکت‌های چندملیتی از بازیگران مهم عرصه‌ی اقتصاد بین‌المللی به شمار می‌روند. این شرکت‌ها با برپایی شعبات متعدد در کشورهای دیگر و جابه‌جایی سرمایه از مرزها تأثیر عمده‌ای در وضعیت اقتصادی و اجتماعی و حقوق بشری کشورهای توسعه نیافته دارند.

دولت‌ها متعهد به رعایت حقوق بشر می‌باشند. شرکت‌های چندملیتی با ماهیت خصوصی خود از مسئولیت بین‌المللی فارغند. برخی از آنها برای کسب سود و منفعت اقتصادی و استفاده از منابع و امکانات کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه، با اعمال نفوذ سیاسی، اقتصادی و حقوق بشری کارگران کارخانه‌های خود در این کشورها را نقض می‌کنند.

مسئولیت بین‌المللی طبق حقوق بین‌الملل متوجه دولت‌هاست و دولت‌ها به عنوان اصلی‌ترین تابع حقوق بین‌الملل، مسئول تخلفات بین‌المللی خود می‌باشند اما اعمال شرکت‌های چندملیتی متناسب به دولت‌های مادرشان نمی‌گردد به همین دلیل، مسئولیت این شرکت‌ها در قبال اعمالشان در جامعه‌ی بین‌الملل امروز به عنوان یک مسأله مهم مطرح گردیده است.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	۱- انگیزه‌ی انتخاب موضوع
۱	۲- سؤال تحقیق
۱	۳- روش تحقیق
۲	۴- پیشینه‌ی تحقیق
۲	۵- مشکلات و موانع تحقیق
۳	مقدمه
۷	فصل اول: کلیات و تعاریف
۸	۱- تعریف شرکت های چندملیتی
۱۰	۲- تأثیرات شرکت های چند ملیتی بر محیط اقتصادی و اجتماعی بین المللی
۱۶	۲-۱: ترور یکی از حربه های شرکت های چند ملیتی
۱۷	۲-۲: رشوه، حربه ای دیگر
۱۸	۲-۳: نفوذ سیاسی و قضایی شرکت های چندملیتی در کشورهای میزبان
۲۱	۳- نهاد حقوق بشر
۲۳	۴- مکانیسم های نظارت و کنترل بر عملکرد شرکت های چند ملیتی
۲۶	۵- شرکت های چندملیتی و نقض قوانین حقوق بشر

۲۶	۵-۱: اردوگاه‌های کار سخت
۲۷	۵-۱-۱: شرایط کار در اردوگاه‌های کار سخت
۲۹	۵-۱-۲: نگاهی گذرا بر اردوگاه‌های کار سخت سراسر دنیا
	۵-۱-۳: بررسی وضعیت حقوق بشری کارخانه نایک و عکس‌العمل‌های
۳۰	بین‌المللی در قبال آن
	۵-۱-۴: قطعنامه مجمع عمومی ایالت پنسیلوانیا در خصوص نقض حقوق
۳۲	بشر توسط شرکت نایک
۳۵	۵-۲: وضعیت حقوق بشر در صنایع گاز کلمبیا
۳۷	۵-۳: وضعیت حقوق بشر در صنایع نفت و گاز برمه - تایلند
۳۸	۶- شیلی و شرکت چند ملیتی آی.تی.تی (ITT)
۴۱	۶-۱: محاکمات شرکت آی.تی.تی
۴۴	فصل دوم: بررسی مسئولیت شرکتهای چند ملیتی
۴۵	۱- مفهوم مسئولیت
۴۸	۲- جایگاه افراد در حقوق بین‌الملل و بسط مفهوم تابعان حقوق بین‌الملل
۵۱	۳- مسئولیت دولت
۵۱	۳-۱: تعهدات دولت‌ها طبق مقررات حقوق بشر بین‌المللی
۵۴	۳-۲: قوانین بین‌المللی در مورد مسئولیت دولت

۵۵	۳-۳: انتساب مسئولیت به دولت برای عملکرد شرکت های چندملیتی
	۳-۳-۱: روابط شرکت های چندملیتی با دولت میزبان و مادر و
۵۵	مسئولیت این دولت ها در قبال اعمال شرکت
۵۸	۳-۳-۲: تلاش مقتضی
۵۹	۴- مسئولیت بین المللی شرکت های چندملیتی
۶۳	۴-۱: مسئولیت هایی که مبتنی بر حقوق نیستند.
۶۵	۴-۲: شرکت ها و جرایم بین المللی و مسئولیت شخصی مدیران این شرکت ها
۶۹	فصل سوم: بررسی منابع مسئولیت بین المللی شرکتهای چندملیتی
۷۲	۱- تنظیم رفتار شرکت های چندملیتی
۷۴	۱-۱: رفتار شرکت ها به سوی یک رژیم خود کنترلی
۷۵	۱-۲: کدهای رفتاری و استانداردسازی
۷۸	۲- رویکردها و ترتیبات بین المللی
	۲-۱: گزارش کمیسیون فرعی حقوق بشر سازمان ملل
۷۸	(اصول مربوط به رفتار حقوق بشری شرکت ها)
	۲-۲: کنوانسیون OECD در مورد مبارزه با پرداخت رشوه به
۸۴	مأمورین رسمی در معاملات تجاری بین المللی
۸۸	۲-۳: ترتیبات سازمان بین المللی کار (ILO)

۸۹	۲-۳-۱: اعلامیه‌ی اصول و حقوق بنیادین کار (۱۹۹۸)
	۲-۳-۲: اعلامیه‌ی سه جانبه‌ی اصول مربوط به شرکت‌های چندملیتی و
۹۲	سیاست اجتماعی (۱۹۷۷)
۹۸	۳- رویکردها و ترتیبات منطقه‌ای
۹۸	۳-۱: راهنمای OECD برای شرکت‌های چندملیتی
۱۰۴	۳-۲: ترتیبات اتحادیه‌ی اروپا
۱۰۵	۳-۳: ترتیبات نفتا
۱۰۵	۴- رویکردها و ترتیبات در سطح دولت مادر
۱۰۶	۴-۱: قانون دعاوی مسئولیت مدنی بیگانگان (ATCA)
۱۰۸	۴-۱-۱: Filartiga V. Pena-Irala
	۴-۱-۲: استانداردهای معاونت و همکاری برای مسئولیت معاونت
۱۰۹	شرکت‌های چندملیتی و صلاحیت پنهان در قضیه‌ی آنوکال (Unocal)
۱۱۳	۵- سایر اقدامات مربوط در حوزه‌ی مسائل حقوق بشری شرکت‌های چندملیتی
۱۱۵	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۱۹	فهرست منابع

علائم اختصاری

ATCA: Alien Tort Claims Act

ECHR: European Convention for The Protection of Human Rights
Fundamental Freedoms.

ICC: International Criminal Court.

ICCPR: International Covenant on Civil and Political Rights.

ICESCR: International Convenant on Economic, Social, and Cultural
Rights.

ICTY: International Criminal Tribunal for former Yugoslavia.

ICTR: International Criminal Tribunal for Rowanda.

ILO: International Labour Organization.

MNC: Multinational Corporation.

NGO: Non-govenmental organization.

OECD: organization for Economic Co-operation and Development.

UDHR: Universal Declaration of human rights.

۱- انگیزه‌ی انتخاب موضوع:

با مطالعه‌ی مقاله‌ی در مورد نقض فاحش حقوق بشری کارگران مشغول به کار در کارخانجات یکی از شرکت‌های چندملیتی در کشورهای آسیایی، توجه نگارنده به این موضوع به عنوان یکی از مسائل حقوق بشری جلب گردید. از طرفی مقوله‌ی مسئولیت بین‌المللی به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان پیکره‌ی حقوق بین‌المللی کنونی رخ می‌نماید. نگارنده در صدد بر آمد با بررسی و مطالعه در وضعیت حقوق بشری کارگران این شرکت‌ها و تأثیرات شگرف و انکار نشدنی فعالیت این شرکت‌ها در ساختار اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه‌ی بین‌المللی، در نهایت مسأله‌ی مسئولیت بین‌المللی این شرکت را از این منظر بررسی نماید.

۲- سؤال تحقیق:

شرکت‌های چندملیتی از جمله اشخاص خصوصی حقوق بین‌الملل به حساب می‌آیند و مانند دولت‌ها عضو و تابع اصلی حقوق بین‌الملل محسوب نمی‌شوند. حال سؤالی که مطرح می‌گردد این است که این شرکت‌ها با سیطره‌ی عظیمی که در جامعه‌ی بین‌الملل کنونی دارند، در صورت نقض حقوق بشر و تخلفات بین‌المللی مسئول تلقی می‌گردند یا خیر؟ از طرفی مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها به عنوان طرحی پذیرفته شده در جامعه‌ی بین‌المللی به حساب می‌آید و در این طرح از مسئولیت اشخاص حقوقی به صورت مستقیم اثری نیست. حال پرسش این است که دول میزبان و مادر این شرکت‌ها تا چه میزان مسئول عملکرد شرکت‌های چندملیتی به حساب می‌آیند؟ و اینکه آیا شرکت‌ها را می‌توان مستقیماً مسئول قلمداد کرد تحقیق در صدد پاسخگویی به این سؤالات است.

۳- روش تحقیق

جهت نیل به اهداف این تحقیق چون سایر پایان‌نامه‌های علوم انسانی، از روش تحقیق کتابخانه‌ای استفاده گردیده است و با فیش برداری به تنظیم مطالب و تدوین آن اقدام شد.

۴- پیشینه‌ی تحقیق

در رابطه با موضوع مستقیم تحقیق، کتاب یا مقاله یا پایان نامه‌ی خاصی یافت نگردید و تنها در فصول جزئی برخی کتب و پایان نامه‌ها به تعریف شرکت‌های چندملیتی از منظر اقتصادی پرداخته شده بود و مشخصاً به بحث حقوق بشری و مسئولیت بین‌المللی آنها اشاره‌ای نگردیده بود.

۵- مشکلات و موانع تحقیق

مهم‌ترین مانع و مشکل در تدوین و نگارش این پایان نامه، فقدان منابع داخلی در رابطه با موضوع تحقیق بود. منابع خارجی مرتبط در کتابخانه‌های داخلی یافت نگردید و تا حد امکان تلاش نگارنده به استفاده از وب سایت‌های اینترنتی و اخذ اسناد بین‌المللی موجود به زبان اصلی از این طریق معطوف گردید. به همین دلیل اکثر قریب به اتفاق منابع مورد استفاده در این پایان نامه به زبان انگلیسی بوده که تا حدی روند کار را با کندی مواجه ساخت.

مقدمه

شرکت ها و کارتل های چندملیتی، موجودیت های اقتصادی عظیمی هستند که در تجارت جهانی، نقش مؤثر و مهمی را ایفا می کنند. این شرکت ها در کشور مادر به ثبت رسیده و حوزه فعالیت خود را به اقصی نقاط دنیا گسترش می دهند و از مهم ترین ابزار سرمایه گذاری خارجی در کشورهای توسعه نیافته به شمار می آیند. کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته برای رفع کمبود سرمایه که عامل اصلی توسعه است، میزبان این شرکت ها قرار می گیرند. اما در کنار بهره بردن از مزایای سرمایه ی فراوان این شرکت ها، شاهد تأثیرات منفی اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و حقوق بشری عملکرد آنها نیز هستند. دلیل عمده ی توجه شرکت های چندملیتی به کشورهای توسعه نیافته، منابع طبیعی فراوان، کار ارزان قیمت و عدم وجود تشکل های منسجم کارگری و بازار پر رونق این کشورهاست. این شرکت ها با توجه به خصوصیت شکلی پیچیده و مبهم خود و ابزار قدرتمند اقتصادی که در دست دارند به تدریج با نفوذ سیاسی و اقتصادی خود در کشورهای میزبان پیامدهای منفی به جای می گذارند. از سویی دیگر عملکرد حقوق بشری شرکت های چندملیتی در سال های اخیر، یکی از موضوعات مورد توجه بین المللی بوده است و نقض های گسترده ای که توسط این شرکت ها صورت می گیرد از طریق اقدامات سازمان های غیردولتی، اشخاص و سازمان ملل متحد وارد عرصه ی توجهات عمومی گشته است.

این اقدامات شامل افشای عملکرد ضد حقوق بشری این شرکت ها و نقض حقوق بنیادین بشری کارگران مشغول به کار در کارخانجات اینگونه شرکت ها و محکوم کردن این تخلفات بوده است. هدف مشترک تمامی این اقدامات، تطبیق شرکت ها با استانداردهای بین المللی حقوق بشر است. پس از طرح این موضوع به عنوان دغدغه ی مهم حقوق بشری جامعه ی بین المللی کنونی، این عقیده ی سنتی که فقط دولت ها و نهادهای دولتی می توانند مسئول نقض حقوق بشر باشند، به چالش کشیده

شد. هر چند باید اذعان داشت که مکانیسم های انتساب مسئولیت حقوق بشری به عاملین غیردولتی هنوز در حال شکل گیری است و مسأله‌ی مسئولیت شرکت ها در قبال نقض حقوق بشر، هنوز غیرقطعی و مبهم باقی مانده است.

هدف از بحث پیرامون این مقوله این است که دریابیم چه کسی برای نقض قواعد حقوق بشر مسئول قلمداد می شود. به همین دلیل ساختار تحقیق دو وجهی است و بر مسئولیت شرکت و دولت (اعم از میزبان و مادر) تمرکز دارد.

رویکردهایی که به منظور انتساب مسئولیت به شرکت های چندملیتی وجود دارد هم بر روش های حقوقی و هم روش های غیر الزام آور و نرم (Soft Law) تأکید دارد.

از آنجا که شرکت ها جز اشخاص خصوصی طبقه بندی می شوند و مانند دولت ها در تابع اولیه و اصلی حقوق بین المللی به شمار نمی آیند و از طرفی به سبب ماهیت خاص این شرکت ها و پراکندگی آنها در کشورهای مختلف دنیا بحث حقوقی مسئولیت بین المللی آنها در هاله ای از ابهام قرار می گیرد.

همان طور که واقفیم سرمایه امروزه به صورت سیال بین مرزها در حرکت است و شرکت های چندملیتی یکی از مهم ترین عاملین جابه جایی سرمایه در دنیا به حساب می آیند. این شرکت ها از طبیعت خاص و ماهیت خصوصی خود کمال بهره برداری اقتصادی را کرده و زیر لوای شخصیت حقوقی خود گاهی دست به نقض های فاحش حقوق بشری می زنند و در برابر هیچ نهاد و ارگانی پاسخگوی مستقیم عملکرد خود نمی باشند. در این میان عملکرد این شرکت ها قابل انتساب به دولت مادر (موطن سرمایه) نیست چرا که طبق قوانین مسئولیت بین المللی دولت ها چنین اصلی به عنوان یکی از اصول پذیرفته شده بین المللی به حساب می آید مگر اینکه این دولت ها مستقیماً در نقض حقوق بشر توسط شرکت ها دخالت داشته و اثر دخالت ها و همکاری آنها در این تخلفات یافت شود.

دولت میزبان (پذیرای سرمایه) نیز به سبب نیاز مبرم به سرمایه وارداتی به کشورش حتی در برابر نقض حقوق اتباع خود (کارگران کارخانجات شرکت های چندملیتی) سکوت اختیار کرده و گاه با تبانی و همدستی با این شرکت ها، خطر خروج سرمایه از کشورش را کاهش می دهد.

با این اوصاف، جامعه‌ی بین المللی پی برده است که نمی تواند از مکانیسم های لازم الاجرای حقوق بین الملل در این مقوله بهره بجوید، به این سبب است به تدوین و تعریف حقوق نرم و قوام نیافته جهت کنترل و نظارت بر عملکرد شرکت ها به عنوان حداقل اقدام ممکن، زده است. تدوین کدهای رفتاری، راهنماها و استانداردها به منظور بهبود رفتار حقوق بشری این شرکت ها یکی از این اقدامات به شمار می آیند به عنوان مثال راهنمای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) در مورد شرکت های چندملیتی و اعلامیه‌های مرتبط سازمان بین المللی کار و ...

هرچند خاصیت داوطلبانه بودن این اصل و غیر الزام آور بودن آن در نگاه اول چندان امیدوار کننده به نظر نمی آید اما تدوین و گسترش و نهادینه شدن این اصول و استانداردها می تواند تا حدی باعث ایجاد بستری مناسب برای احقاق حقوق کارگران و ایجاد نوعی عرف بین المللی در راستای حمایت از حقوق کارگران این کارخانه ها گردد.

با مطالعه‌ی گزارشات مربوط به عملکرد حقوق بشری برخی شرکت های چندملیتی پی به نقض حقوق بنیادین کارگران می بریم از جمله: تجاوز، شکنجه، کار اجباری، کار کودکان، محیط غیربهداشتی کار، ساعات کار طولانی مدت و دستمزد بسیار پائین و ... است که لزوم تمسک به روشی جهت مقابله با این گونه نقض ها و تخلفات اسفناک را بیش از پیش آشکار می سازد.

مصرف کنندگان محصولات این شرکت ها نیز از طریق افشاگری های سازمان های مختلف گاه دست به اقدامات و تشکیل کمپین هایی برای مقابله با این پدیده به عنوان برده‌داری مدرن، زده اند و

حتی گاهی به بایکوت خرید برخی محصولات این شرکت ها انجامیده است با توجه به مطالب فوق این

رساله در سه فصل به طرح و بیان موضوع می پردازد:

در فصل اول به کلیات بحث و تعاریف و بررسی وضعیت حقوق بشری شرکت ها پرداخته شده است.

فصل دوم اختصاص به مسئولیت بین المللی داشته و در فصل سوم منابع مسئولیت بین المللی شرکت

ها بررسی می گردد.

فصل اول

کلیات و تعاریف

۱- تعریف شرکت های چندملیتی

برای ورود به بحث پیرامون مسئولیت شرکت های چندملیتی در قبال نقض مقررات حقوق بشر، ابتدا باید به تعریف شرکت های چندملیتی و تشریح مختصات و ویژگی های آن پرداخت، چرا که تعیین ماهیت حقوقی شرکت های چندملیتی به عنوان پیش نیاز حل مسائل مربوط به مسئولیت این شرکت ها مطرح است.

شرکت ها و کارتل های چندملیتی موجودیت های اقتصادی عظیمی هستند که در تجارت جهانی نقشی موثر و مهم ایفاء می کنند. نشانه هایی از اولین شرکت های چندملیتی را می توان در اواخر قرن پانزدهم میلادی مشاهده نمود، زمانیکه کمپانی های متعدد تجاری که مشهورترین آنها کمپانی هند شرقی هلند، انگلستان و فرانسه بود، پای به عرصه وجود گذاشتند. هرچند آنها تفاوت هایی با شرکت هایی چندملیتی به معنای امروزی داشته اند. این شرکت ها و به تبع آن کارتل های چندملیتی از اواخر قرن ۱۹ مشخصاً شکل واقعی به خود گرفتند و بدین معنا و مفهومی که امروزه شناخته می شوند، ایجاد شدند.

پیش از تعریف شرکت های چندملیتی، باید در مورد نام آن نکته ای را خاطر نشان ساخت، و آن اینکه، عبارت شرکت چندملیتی چندان مناسب به نظر نمی رسد زیرا این عنوان این معنا را به ذهن متبادر می سازد که این شرکت ها دارای چندین ملیت هستند در صورتیکه اینگونه نیست و این شرکت ها معمولاً دارای یک ملیت (ملیت کشور مادر)^۱ می باشند. البته استثنأً دو شرکت چند ملیتی وجود دارند که دارای دو ملیت هستند، یکی رویال داچ شل^۲ و دیگری یونی لیوی^۳ که ملیت هلندی - انگلیسی دارند. دیگر شرکتی به این شکل تشکیل نشده است. فرانسوا ریگو^۴ در این مورد پیشنهاد می

^۱ - home state

^۲ - Royal Dutch shell

^۳ - Unilevey

^۴ - Rigaux Fron Cois (Transnational corporatons) unesco 1991. P. 121-123.

کند به جای عبارت شرکت "شرکت چندملیتی" (Multinational Corporation) از عبارات "شرکت فراملیتی" (Transnational enterprise) استفاده شود تا با کارکرد آن تناسب بیشتری داشته باشد، زیرا این شرکت‌ها در کشور مادر ثبت و راه اندازی شده اند ولی دارای شعب وابسته یا غیروابسته و مستقل در سایر کشورها هستند که کشور میزبان^۱ نامیده می شود، ولی سیاست گذاری و تصمیمات در کشور مادر صورت می گیرد.

سازمان ملل متحد ترجیح داده است در اسناد خود از واژه‌ی "شرکت های فراملیتی" استفاده نماید اما از آنجا که در جوامع تجاری و دانشگاهی به طرز وسیعی از "واژه شرکت‌های چندملیتی" استفاده می شود ما نیز از این پس از واژه چندملیتی برای نامیدن این شرکت ها بهره می بریم.^۲

در کمیسیون ملل متحد راجع به حقوق تجارت بین الملل (آنسیترال) شرکت چند ملیتی چنین تعریف می شود: اصطلاح «شرکت چند ملیتی» در مفهومی گسترده استعمال می شود و مؤسساتی را در بر می گیرد که از طریق شعب، شرکت های تابعه، شرکت های وابسته، یا نهادهای دیگر، انجام فعالیت های تجاری مهم یا فعالیت های اقتصادی دیگر را در کشورهایی (کشور میزبان) غیر از کشور یا کشورهایی که قدرت تصمیم گیری یا کنترل در آنجا متمرکز شده است (کشور موطن) عهده دار هستند.^۳

^۱ - host state

^۲ - این اصطلاح احتمالاً در سال های ۱۹۶۰ سپس از انتشار ضمیمه اختصاصی مجله Business week رایج گردید.

^۳ - به عبارت دیگر شرکت چندملیتی شرکتی است که به منظور گسترش فعالیت خود در سراسر جهان و سرمایه گذاری در قطب های صنعتی کشورهای روبه رشد و استفاده از امکانات این قبیل کشورها، در کشورهای مختلف و متعدد اقدام به تأسیس یک شرکت فرعی (یعنی شرکتی که قسمت اعظم سهامش متعلق به شرکت اصلی است) می نماید. بنابراین در شرکت های چندملیتی با یک شرکت مادر (شرکت اصلی) که تابعیت کشور محل ثبت خود را داراست - و چندین شرکت فرعی، که این شرکت های فرعی نیز هر کدام تابعیت کشور محل ثبت خود را خواهند داشت مواجه هستیم، مجموعه این شرکت های گوناگون، شرکت چندملیتی محسوب می شود. ر.ک: دکتر مرتضی نصیری، حقوق چند ملیتی، نشر دانش امروز، ۱۳۷۰، ص ۱۴۵.